

Kulturen lever i Krakow

"Medan Warszawa förvandlades till grus under andra världskriget klarade sig Krakow väl"

Ljumma sommarvindar sveper alltjämt längs Mikolajskagatan. Krakow är sig likt.

Länge var Krakow huvudstad i Polen, men i början av 1600-talet tog Warszawa över. De nära en miljon Krakowborna har dock aldrig prutat på sin forna status.

Medan Warszawa förvandlades till grus under andra världskriget klarade sig Krakow väl. Katedral och slott befinner sig i gott och mycket sevärt skick, för att inte tala om det 600 år gamla Jagiellonska universitetet – ett av de äldsta i Europa. Det rymmer märkliga skatter. Tänk vad man kunde redan på den tiden då Kristian Tyrann förkörtade 82 svenskar på Stortorget och Gustav Vasa arrangerade det första Vasaloppet!

VARDAGAR OCH KVÄLLAR är Krakow ungdomens stad. Omkring 100 000 studenter sätter sin prägel, och det är de som huvudsakligen samlas på eller korsar ett av världens största torg – gamla stadens mittpunkt – om de inte med böner om framgång räkar knäböja i någon kyrka inför nästa "men".

Liksom polackerna i övrigt är Krakowborna varmt religiösa. Tillgången till böneplatser är god – knappast något kvarter är utan kyrka eller synagoga.

På helgen är det familjer i alla åldrar som präglar torget. Men den stora hallbyggnaden i mitten är numera en klar turistfälla med allt tingeltangel som saluförs.

Varje timme dygnet runt hörs ett trumpetsolo från katedralens högsta torn till äminnelse av tatarattacken 1241 och den trumpetare som dog av en pil i ryggen när han tutade sin varning. Det är nog bara turister som lägger märke till musiken – särskilt klockan 12 varje dag då dörarna till högaltaret slås upp mot entréväg. Personligen föredrar jag att de är stängda. Insidan är väl svulstig.

VAD SOM FÖRVÄNAR är att detta under historien så ofta krigshärjade och sönderslitna land alltjämt har så stora konstnärliga och kulturella samlingar

Det är emellertid inte alltid så lätt att vara turist. Besöker man Krakowmuseet strax efter öppningsdags så här under lägsäsong skakas personalen i sina grundvalar vid kaffekoppen. Snabbt sprider de sig till alla rummen, tänder och släcker ljuset allteftersom besökaren förflyttar sig. De berömda julkrubborna, som ländes ut till Uppsala häromsistens, visas där bara i juletid. Hänvisning ges till Etnografiska museet.

I Czartoryskymuseet är väggen tom, där Leonardo da Vincis *Damen med hermelinen* skulle ha hängt. Hon är på besök i Kyoto.

Till Etnografiska museet anländer jag en halvtimme före stängningsdags. Panik utbryter. Kassan är redan räknad och museet nedsläckt, men det tänds upp snabbt igen. Som extra påbröd lär oss samlingarna att våra jultraditioner har stora likheter. Även i slottet på Wawel-kullen blir vaktpersonalen bestört över den svenska invasionen, som av tidsnöd strövar igenom de magnifika salarna mot färdriktningen.

Andreaskyrkan besöks medan nunorna övar körsång i kulisserna. Sängen ljuder skönt i valvet. En dörr öppnas och viskande svenskar hyschas av priorinnan som knäböjande ber om ursäkt för sitt rättmätiga beteende. Även Franciskanerkyrkan är magnifik. Det måste kosta att hålla allt religiöst i skick. Inte undra på att staketet utanför kyrkan pryds av reklam för Kreditbanken.

PÅ JOLOS TID, det vill säga när han skrev *Slipsen i Krakow*, var Hotell Francuski det mest ryktbara. Med anor från 1910, då det fanns röppost mellan receptionen och rummen och portieren talade åtta språk, påstas det ha överlevt två världskrig och kommunismen. Det stämmer inte längre när det gäller restaurangen. Hade Jolo levat hade han nog i stället rekommenderat Amarone.

JAN FRIESE

Hitler som före detta lustgosse

Går det fortfarande, 56 år efter hans död, att säga något i grunden nytt om Adolf Hitler? Den tyske historikern Guido Knopp uppskattade för några år sedan antalet verk som skrivits om Hitler till 120 000. Men nu finns ytterligare ett – som säger att Hitler var homosexuell.

Det är uppenbart att alla vetenskapliga tolkningar som strävar bort från den allt starkare och alltmer dominerande demonisering av Adolf Hitler både som person och historisk gestalt är ytterst viktiga. För numera rör sig bilden av Hitler nästan alltid mellan de två polerna "monster" och "geni". Ingen av dem befrämjar på minsta sätt möjligheten till en historisk förståelse.

Därför är den tyske historikern Lothar Machtans arbete *Hitlers hemlighet. En diktators dubbelliv* av stort intresse. Den har i dagarna givits ut samtidigt på åtta språk. Lothar Machtans grundläggande tes är egentligen mycket enkel. Han säger att Adolf Hitler var homosexuell och att han dessutom var aktivt och utövande homosexuell, åtminstone fram till mitten av 1930-talet.

Speer mest kända exemplet

Det har tidigare varit känt att Adolf Hitler och några av hans närmaste män var inbegripna i uppenbart homoerotiska förhållanden. Den unge Albert Speer är kanske det mest kända exemplet. Både den store biografen Joachim Fest i sitt grundläggande arbete *Hitler* och nu senast Gitta Sereny i biografen *Albert Speer och sanningen* har pekat på detta. De två var som ett förälskat par, svärmiska och uppslukade av varandra, har det hetat. Men Machtan har inte kunnat påvisa att de var ett älskande par. Deras relation kan mycket väl ha stannat vid att vara ett platoniskt och svärmiskt förhållande.

Däremot kantas Adolf Hitlers hela liv av unga män med vilka han hade fullbordade förhållanden, alltifran det att han år 1908 flyttar ihop med August Kubizek i Wien och över den märkliga relationen med Ernst Schmidt, som antagligen varade i fem hela år fram till Rudolf Hess och Hitlers trogne chaufför Julius Schreck.

Förhållande präglat av svartsjuka

Början med August Kubizek kan synas nog så oskyldig. Två unga män lämnar Linz för att prova lyckan som konstnärer i storstaden Wien – den ene som målare, den andre som musiker. Att de flyttar ihop säger i sig ingenting. Det är de övriga omständigheterna – och även Kubizeks memoarbok från 1953 – som pekar mot att Lothar Machtan verkligen är på rätt spår. Deras relation präglades av svartsjuka och melodramatiska uppgörelser. När det sedan blev uppenbart för Kubizek att Hitler höll på att bli en framgångens man utsatte han sin forne vän "Adi", som han kal-

Biografi

*Hitlers hemlighet.
En diktators dubbelliv*
Lothar Machtan
Övers. Joachim Retzlaff
Forum, 2001

lade Hitler, för milda utpressningsförsök.

Adolf Hitler svarade på två sätt – ett beteende som kom att bli genomgående när Hitler konfronterades med forna pojkvänner och deras krav på ersättning för att titta – dels skickade han SS för att beslagta alla papper och dokument som kunde skvallra om Führerns förlutna, dels hjälpte han sin vän både ekonomiskt och genom att underlätta hans karriär.

Efter uppbrottet från Kubizek bodde den 22-åriga Adolf Hitler på ett själbbigt ungarlshotell på Meldemannstrasse som, i likhet med många av dessa härbargen, var illa beryktat för att vara just ett av Wiens homosexuella centrum. Under denna tvåårsperiod, som i den officiella versionen var en tid då Hitler levde som fattig konstnär, är det högst troligt att Hitler försörjde sig som manlig prostituerad. De små kort han tillverkade som målare tjänstgjorde som oskyldig inledning och upptakt till de mer lönlösa affärerna. Detta ger en hållbar förklaring till varför Hitler under denna tid hade en så förvånansvärt god ekonomi.

Läggningen förhindrade befordran

Redan Erwin Kisch, mer känd som "den rasande reportern", påpekade att det var något näst intill monstruöst med att en korporal inte befordrades på fyra långa år mitt under brinnande krig. Anledningen är nu fastställd: Hitler var homosexuell. Men det var inte hans överordnade som stoppade honom från att bli underofficer. Det var han själv. Han ville inte lämna den för honom trygga miljön, där hans homosexuella liv var accepterat, och inte heller Hans Schmidt med vilken han hade en lång affär.

Genom Lothar Machtans noggranna och ovedersägliga bevisföring faller många pusselbitar på plats. Frånvaron av kvinnor i Hitlers liv. Det sexuellt aldrig fullbordade förhållandet och senare giftermålet med Eva Braun. Hon var en del av en klassisk maskering av hans rätta läggning. De upprepade iakttagelser med vilken rädsla Hitler reagerade inför varje kroppskontakt med kvinnor. Den homoerotiska atmosfären som alltid omgav Hitler och hans män, och som även färgade mycket av hela den nazistiska ideologin och de teatrala effekterna de arbetade med i propagandan.

Hess betydelsefull i Hitlers liv

Raden av unga svärmiska män fortsatte sedan att dyka upp i Adolf Hitlers liv. När han sattes i fängelse i Landsberg efter kuppförsolet i München 1923 inledde han ett förhållande med den likaledes internerade Rudolf Hess. Tillsammans skrev de då det första bandet av *Mein Kampf*. Rudolf Hess roll i Hitlers liv tycks över huvud taget ha varit en märklig kombination av både politik och samliv. Hess eldade och stärkte Hitler inför de politiska mötena. De kunde inför viktiga massmöten

